

Könyvtár és közművelődés

A könyvtár olyan alapintézmény, amelyre épülnie kell a többi csoportos vagy egyéni művelődési formának. A könyv az emberi tudás letéteménye, a folyóiratok a frissebb információs források, s mindezeknek nemcsak őrzője a könyvtár, hanem gazdagságát készséggel és hozzáértéssel kínálja a hozzáférőknek. A hozzáértő és hivatását szerető könyvtáros kézen fogja a művelődni vágyó embert, s akár egyéni olvasói tervek készítéséig is elmegegyező segítségben. Mások pedig a kért információ vagy információforrás gyors rendelkezésre bocsátásával elégt ki sajátos magán- és társadalmi igényt. Közösségeket szervez könyvtárosokból, meglévő közösségeknek pedig segít közös művelődési formák megtalálásában. Ez utóbbinak elsődleges fontossága a szocialista brigádok életében van.

Nem könnyű feladatra vállalkoznak a brigádok: csoportból közösséget létrehozni a világ (és önmaguk) megváltoztatására. Igen sok tényező befolyásolja, hogy a csoportok milyen módon művelődnek. Így meghatározó lehet, hogy a brigád zárt üzemi dolgozók, vagy szétszórt munkahelyeken, milyen a tagok iskolai végzettsége, kik a hangadók és ők milyen irányban befolyásolják társaikat, van-e szakképzésük, a munkájuk szükségessé teszi-e a szakmai tudásuk továbbfejlesztését, a munkahelyi vezetés fordít-e gondot erre, valamint ideológiai és általában szellemi fejlődésük elősegítését feladatának tartja-e.

Miért van szükség arra, hogy a könyv, a könyvtár „emberközeli” legyen? Azért, mert a még nem eléggé rendszeresen olvasó ember — s ilyenek az üzemi munkások között is jelentős arányban vannak — elfogadja már a könyvet, de maga még nem megy el érte messzire. Ezért van, hogy noha tudjuk: az ideális művelődési feltételek a gazdag állományú városi könyvtárak tudják csak nyújtani most és a jövőben, szükség van az átmeneti időszakban üzemi, munkahelyi könyvtárakra, amelyek egy-egy nagy könyvtár vékeringésébe bekapcsolva közreműködnek az olvasóvá nevelésben. Így válik lehetségessé, hogy a szakszervezetek aktív szerepet vállalhassanak a munkásművelődés fejlesztésében. A közművelődés állami és szakszervezeti fórumai, intézményei között eredményes együttműködés alakult ki, de ezt — félretelve minden esetleges intézményi szemléletet — a jövőben még tovább kell fejleszteni, főként a tartalmi tevékenységben.

A tartalmi tevékenység egyik kulcskérdése a szakirodalom (társadalom- és természettudományi, műszaki könyvek) olvastatása. Itt a meglévő spontán érdeklődés mellett döntő, hogy érdeke-e a munkásnak a tanulás, a szaktudás fejlesztése. Társadalmi szinten ez természetesen és könnyen belátható. Az egyén szempontjából azonban — ha legfőbbképpen egy-két könyv ismerete elég a kelendő munkavégzéshez — már nehezebb elérni a belátást, s ez csak távlatok nyitásával, az általános műveltség emelésével párhuzamosan lehetséges. Itt jelentkezik aztán a szépirodalom hatalmas, emberformáló ereje, szerepe.

Már Bajza József leírta: „Sok ember van, aki csak azért olvas, hogy gondolkodnia ne kelljen.” Mi most nem arra az olvasásra gondolunk, ami a kikapcsolódás eszköze, hanem éppen ellenkezőleg, arra, amely a világ dolgaiba való bekapcsolódást szolgálja.

Megyénk közel négyszáz közművelődési könyvtárban

ezen munkálkodnak a könyvtárosok. Nem kell egyedül megoldaniok feladataikat. Számos olyan országos és megyei mozgalom, akció indult és fejeződött be sikerrel, melyek mind az egyéni, mind a csoportos olvasási programok megoldásához lényeges módszerbeli, szervezési segítséget nyújtottak. Mindegyikben kiemelt hangsúlyt kapott a munkásság olvasóvá nevelésének kérdése. Az 1974. évi Olvasó munkáért-akció például jelentősen megemelte a könyvtárakba beiratkozott munkások számát és arányát; 1975. végére Szegeden a felnőtt olvasóknak már 34 százaléka volt munkás — ami 11 ezer olvasó munkást jelent. Ugyanígy emelkedett a megye más területein is a munkásság aránya a könyvtári tagok sorában; a múlt év végére elérte a 23 ezret, ami a tagság 32 százalékának felel meg. A nemrég befejeződött jubileumi olvasási programba több mint ötezer ember kapcsolódott be, jelentős részük szintén ipari munkás. Arra vállalkoztak, hogy az utóbbi harminc év legjobb, legértékesebb alkotásaiból olvasnak el legalább hat könyvet. Az így irányítottan vehető program valójában gazdasági és egyéni izlés szerint is variálható választékot nyújtott, tehát igazodott az olvasó által elért olvasói szinthez, és messzemenő kezdeményező, alkotó, módszertanilag is leleményes szervezési formák alkalmazását tette lehetővé a könyvtárak számára.

Fontos, nélkülözhetetlen lépéseket jelentenek az iskolai könyvtárak, a munkásművelődés szempontjából pedig elsősorban a szakmunkástanulói intézetek könyvtárai. Öröndetes, hogy meggyünkben — különösen tanácsi felügyelet alá helyezésük után — éppen e tekintetben következett be a legnagyobb fejlődés. Akár közhelyként is elfogható, mégis szem elől tévesztjük olykor, hogy az olvasó gyerekből, ifjúból lesz a jövő felnőtt könyvtárhazájának. Az olvasóvá nevelésnek tehát ki-hagyhatatlan, később már csak igen kevés eséllyel pótolható színtereit a gyermekkönyvtárak. Makó, Szentes, Hódmezővásárhely után — még egy hónapja sincs — Szegeden is megnyitották a „tisza profilú” gyermekkönyvtár.

Azok számára pedig, akik — főként lakóhelyük miatt — az olvasásban hátrányban vannak, akik a könyvtárhazánál gyakorlatilag nem szereztek meg, olvasótáborokat szerveznek. Az akció alig három-öt éves még, de már megyénkben is mutat

fel eredményeket. Egy tábor éppen az elmúlt hetekben fejeződött be, a tavaszi szünetben rendezte Szegeden a megyei tanács. Polynak az előkészületek az SZMT táborára is, ide nyár elejére főként szakmunkástanulókat és ifjúmunkásokat hívnak meg, hogy néhány héten át „könyvközébe” kerülve, intenzív foglalkozások s játékos formák változtatása közben váljanak igazi könyvhasználókká. Szükség van ezekre a formákra is, hiszen az egyenlő művelődési lehetőség sokszor csak elvben áll fenn, de — hogy az ismert sporthasonlattal éljünk — hiába rajtolnak egyszerre, a táv is azonos, ha az edzés lehetőségei még nem azok, s a mindennapi élet feltételei is befolyásolják — alkalmilag akár ellenszélként is — a célba jutást.

Több, erősebb, tartósabb azonban a jó szél. Jobban ismerjük azokat a feltételeket, amelyek között végzik ezt a munkát, s jobban ismerjük hatásait, némileg már a hatás érvényesüléseinek mechanizmusát is. Szerecsére eltűnően vannak az olyanféle „felmérések”, jelentések, amelyek a hibák elrendezésével, csekélyke eredmények felfújásával az egyéni dicsfényt csillogtatására készültek, s így tulajdonképpen károkat okoztak, félrevezettek.

A fontos dolog megtörtént: a munkásművelődés kérdése elsődleges társadalmi, politikai kérdések közé emelkedett. Ebből az is következik, hogy például az üzembe belépő új dolgozóval immár illeendő megismertetni munkahelyét egészében. Azért is, hogy tudja helyét, munkája szerepét a termelésben, de ugyanígy be kell mutatni számára a könyvtárat is, hogy érezze: gondoskodnak szellemi, szakmai, etikai, esztétikai műveltségének, emberi értékeinek gazdagításáról is az anyagi, a szociális gondoskodással egyenlő mértékben.

Derűlátásra van okunk. Optimizmusunk azonban nem terjed odáig, hogy azt gondoljuk: minden munkás szabad idejében olvasni fog. Ezt talán soha nem érjük el, nem is fontos, hiszen vannak a tudás megszerzésének más útjai is. Ezek a más utak akkor hatékonyak azonban, ha művelt közegben futnak, terjednek. Az egész nép akkor tekinthető intelligensnek, ha a művelt emberek számára és tudásszintje olyan, hogy hatásuk, magatartásuk normaként érvényesül, hat másokra is.

Hajdú Géza

Három megye kereskedelmi képviselőinek tanácskozása Szegeden

Tegnap délelőtt Szegeden, a Tisza Szálló tükörtermében Csongrád, Bács-Kiskun és Békés megye kereskedelmi képviselői tanácskoztak a következő tanév előkészítéséről. Gál Ferenc, a PIÉRT Kereskedelmi Vállalat dél-magyarországi kirendeltségének áruforgalmi vezetője számolt be arról, hogy vállalat több mint két évtizede eredményesen látja el a tanuló ifjúságot iskolai szakkönyvekkel, a kiskereskedelem közvetítésével. Az 1975—76-os tanévben Csongrád, Bács-Kiskun és Békés megye általános iskolai tanulóinak létszáma az I—VIII. osztályig 141 ezer 336, a gimnáziumban és szakközépiskolákban tanulók létszáma pedig több mint 26 ezer. Az ország általános iskolai tanulóinak létszámához viszonyítva a három megye rész,

aránya 13,45 százalék, a középiskolákban ez az arány 12,75 százalék. A tanév előkészítésében évről évre nagy szerepet vállal a PIÉRT. Tavalyelőtt és tavaly már eredményesen bonyolították le 20 százalékos eredménnyel a tanulók ellátását. Ez a kedvezmény évente 1 millió forint megtakarítást jelent az általános-, közép-, szakközép- és szakmunkástanuló ifjúságnak, valamint szüleiknek a három megyében. Ezt az engedményt iskolafüzetvásárt az idén is megrendezik, mégpedig július 15-től augusztus 15-ig. A kereskedelem erre előre felkészül. A füzetekből elegendő áll majd rendelkezésre. A füzet csomagolásához használható polietilén színes tasak például már most is kapható. Sorvezetéből, órarendből,

papír szögmérőből az elmúlt évekhez hasonlóan a kereskedelem ki tudja elégíteni az igényeket.

Kiváló kirendeltség a szegedi PIÉRT

Csongrád, Bács-Kiskun és Békés megyére kiterjedő hatáskörben dolgozik a Papír- és Irodaszer-értékesítő Vállalat dél-magyarországi kirendeltsége, amely a felnőtt lakosságot irodai szakkönyvekkel, háztartási papíruval, a tanulói ifjúságot pedig iskolai felszerelésekkel látja el. A negyedik ötéves terv utolsó esztendőjében, tavaly a dél-magyarországi kirendeltség 357 millió forint értékű árut forgalmazott, 54 millió forinttal többet, mint a megelőző esztendőben. Gazdálko-

dási és forgalmi eredménye alapján a Kiváló Kirendeltség címet kapta. Ebből az alkalomból tegnap délután a Tisza Gyöngyöregyben tartották ünnepi termelési tanácskozást, amelyen részt vett dr. Gallai Katalin, a PIÉRT Kereskedelmi Vállalat vezérigazgatója is. Köszöntötte a kirendeltség több mint száz dolgozóját. A többi között hangoztatta, hogy a dél-magyarországi kirendeltség jól végezte munkáját. A negyedik ötéves terv

időszakában 1 milliárd 400 millió forint értékű árut forgalmazott a három megyében. Ebből az iskolai forgalma évente 40 millió forint. Jelentősen növekedett Csongrád megyében a papírfogyasztás: egy család évente átlagosan 287 forintot költ papírra, írószerekre. A vállalat vezérigazgatója átadta Róvó Istvánnak, a kirendeltség igazgatójának az ezüst vándorserleget, zászlót és oklevelet. Számosan részesültek pénzjutalomban a kirendeltség dolgozói közül.

N. I.

Acs S. Sándor felvétele

Új és régi — összhangban Felsővárosban, az egyik, a Debrecei utcával határtól, tágas téren, a négyemeletes házak földszintekre néznek. A látvány szokatlan, manapság már megakad a szem az új házak között megmaradt régi épületeken. Pedig ami nem ért meg a bontásra, kár lenne szétrombolni. Csak az elképzeléseket, a beépítési tervet kell összhangba hozni a megmaradt épületekkel, a családi házak sorát kétszintesekkel, azokat négy- és többemeletesekkel körülvéve, s a lépcsőzetesség máris érdekes hangulatot teremt, ha ez egyelőre még szokatlan is. A Debrecei utca kis háza közül a jó állanotúak megmaradnak, melléjük kétszintesek épülnek majd. Csak azok helyére kerülnek új házak, melyek az építészeti egységbe nem illeszthetők és műszakilag is alkalmatlanok a megőrzésre.

Női vonósnegyes

Illés István rendezői az évad utolsó bemutatóját, a Sziklafalat. Kertész Ákos első eredeti drámáját ugyanó állította be a miskolci társulat egri ősbemutatóján, találkozása a művel több mint alkalmoszerű.

A Cseresznyés kert volt a diplomamunkám, s hogy rövid idő elteltével megrendeztem Miskolcon a Sirályt, majd a Három nővért is, a ház belső életével. A pesti ciklus önmagáért beszél: Csehov-parti vagyok. Meggyőződésem, ami a XX. századi drámáim érvényes, tőle származik, elég utalnom csupán századunk angol szász drámairodalmára. Csehov és az új-csehovisták hirdetik és gyakorolják a pillanatok érvényességében föltétlenül, úgy nevezett jelenléti-színházat, az illusztráló-megmutató játéktípusát szemben, amely pedig hazai örökség, vele hadakozunk naponta. Kertész Ákos darabját sem tudom másként megszólaltatni, mint a csehovi módszerrel: a pillanat önmaga, és önmagáért hordoz jelentéstartalmat. Ve-

szélye persze a statikusság, éppen ezért fokozott felelősség hárul a színészre, belső élettel kell feltöltenie a szerepet, hogy személyes jelenléte a különösebben sodró történet nélkül is érvényesüljön.

Szülővárosában, Miskolcon főrendező, ahol még az érettségi után a szellemi munkásság, kéni ismerkedt meg a színművészetire, gyakorlóévet Miskolcon töltötte, 1973 észétől alig fél esztendő múltán már kinevezték főrendezőnek. A szegedi Sziklafal második vendégrendezése.

Az első Szakonyi Károly darabjával történt, a budapesti Nemzeti Színházban: azóta a Hongkongi pártok harmadik évadját éli, túljutott a 150. előadásra. Szakonyi színházunk dramaturgia, ismeretségnak a Pártok miskolci premierjétől kezdődött és melegegett át tartós alkotói kapcsolattá. Ha szabad így mondanom, szövetségeseim Kertész Ákos is — a Névpárt bemutatója óta. Közös elvet vallunk, a fent említett stílus hatékonyságát, modernségét. A Sziklafal ötletét már akkor elmondta, a kihordási idő gondjait is megosztotta velem, bár őszintén szólva, váratlanul ért, hogy tavaly ősszel beállított hozzám: elkészült a darab. Januárban mutattuk be, negyvenegy előadását játszottuk. Kifejezetten színészdarab — Kertész el is nevezte női vonósnegyesnek

A tegnapi főpróba előtt Illés István elmondta még, nagy hatást tett rá a szegedi színészek „munkaéhsége”, a csapatjátékra való készség intenzitása. Mert rendezői elve: közvetített eszközökkel kivárni, míg a színész „alkotói állapotba hozza magát”. Egyszóval, a ma divatos rendezőközpontúsággal szemben Illés István színészcentrikus, szebben mondva: színészpárti.

A Sziklafalát péntektől játssza a szegedi színház.